

Bęcka-Romatowska, Anna

Wystawa z Muzeum Zabawek w Sonneberg, okręg Suhl (NRD) – w Muzeum Okręgowym w Białymstoku

"Rocznik Białostocki", 13, 1976, s. 654-655

Zdigitalizowano w ramach projektu pt. Digitalizacja i udostępnianie online czasopisma „Rocznik Białostocki”, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na działalność upowszechniającą naukę (nr umowy 834/P-DUN/2019).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ścią ludową, do poznania najbardziej istotnych wartości tkwiących w kulturze ludowej naszego regionu.

Barbara Kiestenis-Studzińska

WYSTAWA Z MUZEUM ZABAWEK
W SONNEBERG, OKRĘG SUHL (NRD) —
W MUZEUM OKRĘGOWYM
W BIAŁYMSTOKU

Województwo białostockie nawiązało niedawno przyjacielskie kontakty z okręgiem Suhl położonym w południowo-zachodniej części Niemieckiej Republiki Demokratycznej. W roku dwudziestopięcioletnia powstania NRD kontakty te nabrały szczególnie uroczystego charakteru: w Suhl odbyły się Dni Białostockich, w czasie których przedstawiono dorobek kulturalny i gospodarczy woj. białostockiego. Od 10 do 16 października 1974 r. trwały w woj. białostockim Dni Suhl, które pozwoliły naszemu społeczeństwu na bliższe zapoznanie się z gospodarczymi i kulturalnymi osiągnięciami okręgu Suhl, poprzez liczne imprezy, spotkania i wystawy. W jednej z sal białostockiego Muzeum mieszczącego się w Ratuszu 10 października otwarto wystawę „Zabawki z Sonneberg”. Uroczystego otwarcia wystawy dokonał kierownik Wydziału Kultury i Oświaty Komitetu Okręgowego SED w Suhl tow. Rudolf A u s c h ü t z.

Istniejące od 1901 r. Muzeum Zabawek w Sonnebergu należy do trzech największych muzeów na świecie, wyspecjalizowanych w gromadzeniu, segregowaniu i eksponowaniu wielu rodzajów zabawek. Na białostockiej wystawie zaprezentowano najciekawsze eksponaty z bogatej kolekcji muzealnej. Między innymi przedstawiono: lalki i mebelki wykonane z malowanego drewna w XVIII i na początku XIX w.; zwierzątka wypychane, katarynki z poruszającymi się figurkami, stragan z zabawkami wykonanymi z masy papier-

niczej: lalki z główkami z papier-maché, lalki z główkami porcelanowymi, główkę lalki z wosku, mebelki dla lalek, sprzęty gospodarstwa domowego, powóz z koniem — wykonane w XIX w. i na początku XX w.; dwupiętrowy dom dla lalek wykonany z drewna ok. 1880 r. Ponadto zaprezentowano różne zabawki wykonane współcześnie (zabawki mechaniczne, pluszowe misie, lalki z miękkiej i twardej masy plastycznej itp.).

Tradycje wyrobu zabawek w Sonneberg i okolicznych miejscowościach Lasu Turyńskiego sięgają pierwszej połowy XVIII w. Wyrób przedmiotów użytkowych z drewna, wśród których szczególnie dużą rolę odgrywały zabawki, traktowany początkowo jako źródło dodatkowych zarobków, stał się z biegiem czasu podstawą egzystencji sporej części miejscowej ludności. Typowe dla okresu rękodzielniczego wytwórstwo wiejsko-chłopskie było pierwszą formą przemysłowej produkcji zabawek. Uzależnieni od sonneberskich kupców, którzy w 1789 r. uzyskali wyłączne prawo handlu zabawkami, snycerze i tokarze w prymitywnych warunkach wykonywali swoje wyroby, dziś słusznie zaliczane do znacznych osiągnięć produkcyjnych tamtejszej ludności.

Bogactwo motywów i ciekawa kolorystyka dawnych wyrobów zabawkarskich z Sonneberg pozostają świadectwem ówczesnej sztuki ludowej. Wyroby te wykazują jednocześnie wiele cech wspólnych z zabawkami ludowymi innych narodów europejskich.

Z początkiem XIX w. wprowadzenie masy z mieszaniny papki papierowej i kleju umożliwiło sonneberskiemu przemysłowi masową produkcję zabawek. Metoda wyciskania form z nowego tworzywa dała możliwość wytwarzania dużych serii pojedynczych wzorów. Rosnąca specjalizacja i pogłębianie podziału pracy wpłynęło decydująco na wzrost produkcji. W zmienionych warunkach wytwarzania, wyroby zabawkarskie utraciły dawny związek z tradycjami sztuki ludowej; pogoń za zyskiem i zmienione wa-

runki zbytu określały formę i jakość — ogromne ilości groteskowych figurek opuszczaly sonneberskie wytwórnie. Niektóre udane przykłady wyrobów z tego okresu świadczą jednak o tym, że oryginalne i przemysłane przetworzenie papier-maché mogło dać w rezultacie wiele pięknych efektów. Masa papiernicza zastąpiła najczęściej stosowane do tej pory w produkcji lalek drewno. W procesie produkcji opartym na podziale pracy wyspecjalizowani wyciskacze form, perukarze i krawcy wyrabiali w XIX w. sonneberskie lalki i marionetki, które od początku XX w. przeszły wiele zasadniczych przeobrażeń. Masę papierniczą stosowaną poprzednio do wykonywania główek lalkowych zastąpiono porcelaną tańszą produkowaną w Lesie Turyńskim. Zamiast lnianego lub skórzanego korpusu wprowadzono tułów z papier-maché. W przeddzień wybuchu I wojny światowej lalki stanowiły ok. 70% produkcji zabawek.

Mimo stopniowego uprzemysławiania produkcji zabawek, chałupnictwo nadal stanowiło główną formę wytwarzania. Stopniowy upadek przemysłu zabawkarskiego w Sonneberg nastąpił z wybuchem I wojny światowej, pogłębił się w okresie faszystacji Niemiec i w czasie II wojny światowej. Dopiero po wyzwoleniu narodu niemieckiego od faszystowskiej dyktatury rozpoczęła się w rejonie Sonneberg rozbudowa prawdziwie nowoczesnego przemysłu wyrobu zabawek, będącego kontynuacją starej, ludowej tradycji sonneberskich wytwórców. Dzisiaj zakłady zabawkarskie w Sonneberg produkują nie tylko lalki z miękkiej masy plastycznej i zwierzątka z włókien sztucznych, ale również drewniane zabawki dla dzieci w wieku przedszkolnym oraz zabawki mechaniczne i elektryczne dla dzieci starszych.

Wystawa zabawek cieszyła się w Białymstoku dużym powodzeniem, zwiedziło ją ok. 3,5 tys. osób, w tym przede wszystkim najmłodsi obywatele naszego miasta. Zwiedzające wystawę dzieci mog-

ły nie tylko obejrzeć wzorcowe modele zabawek współczesnych, dostępnych w sklepach, ale poznać także kawałek historii i uświadomić sobie, ile zmieniło się od czasów, gdy ich pradziadkowie i babcie bawiły się pokracznymi, drewnianymi figurkami, do złudzenia przypominającymi swoje żywe prototypy.

Ta interesująca ekspozycja łącząca walory poznawcze z rozrywkowymi zapoczątkowała stałą współpracę muzealną między dwoma zaprzyjaźnionymi okręgami: Suhl i Białystok.

Anna Bęcka-Romatowska

WYSTAWA „WYBRANE KOLEKCJE
ZE ZBIORÓW MUZEUM OKRĘGOWEGO
W BIAŁYMSTOKU”,
PRZYGOTOWANA Z OKAZJI
30-LECIA PRL I 25-LECIA MUZEUM
W BIAŁYMSTOKU

W całym kraju rok 1974 przebiegał pod znakiem obchodów jubileuszu 30-lecia Polski Ludowej. Była to okazja do zaprezentowania dorobku i osiągnięć we wszystkich dziedzinach życia w okresie minionego trzydziestolecia. W roku tym przypadło 25-lecie działalności Muzeum Okręgowego w Białymstoku. W dziejach Białegostoku było to pierwsze Muzeum powstałe — co warto podkreślić — w kilka lat po utworzeniu władzy ludowej. W okresie 25-letniej działalności badawczej i kolekcjonerskiej muzeum białostockie zgromadziło pokazny zasób zabytków i stało się ośrodkiem wiedzy o regionie, wnosząc znaczny wkład w upowszechnianie kultury i sztuki.

Dla uczczenia jubileuszu 30-lecia Polski Ludowej i 25-lecia Muzeum przygotowano ekspozycję wybranych kolekcji muzealnych, która stała się po części przeglądem dorobku muzealnego w dziedzinie badawczej i kolekcjonerskiej. Ekspozycja obejmowała ciekawsze zbiory